

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛІЯ КЛАСИЧНОГО ПРИВАТНОГО УНІВЕРСИТЕТУ У М. КРЕМЕНЧУК

Кафедра автомобільного транспорту і транспортних технологій

СИЛАБУС

навчальної дисципліни
«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ (БЖД, ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ, ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ)»

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ ТА ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА

Викладач	Шмандій Володимир Михайлович, професор кафедри екології та біотехнологій, доктор технічних наук, професор
Контактний тел.	<u>+38(099)766-22-79</u>
E-mail:	ecsafety.sh@gmail.com
Сторінка курсу на сайті підтримки навчальних програм КПУ	http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/node/2986
Консультації	<i>Очні консультації:</i> за графіком консультацій викладача, <i>Консультації off-line:</i> шляхом повідомлення на сторінці навчальної дисципліни сайту підтримки навчальних програм філія КПУ http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/node/6151

АНОТАЦІЯ

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності (БЖД, основи охорони праці, цивільний захист)» є нормативною для студентів бакалаврської програми спеціальності 274 Автомобільний транспорт (освітньої програми: Автомобільний транспорт). Згідно з навчальним планом денної форми навчання вивчення дисципліни заплановано на 7 семестр (4 курс).

Запропонована дисципліна – це інтегрована навчальна дисципліна гуманітарно-технічного спрямування, яка вивчає загальні закономірності виникнення потенційних небезпек, їх властивості, питання моніторингу й аналізу ризиків, основи санітарно-гігієнічних умов праці та методи профілактики професійних захворювань, загрози, що ведуть до надзвичайних ситуацій, характер їх проявів і дії на людей, тварин, рослини та об'єкти економіки, способи та засоби цивільного захисту населення і територій при виникненні надзвичайної ситуації, питання особистої та колективної безпеки в повсякденних умовах та під час надзвичайних ситуацій і воєнного стану, принципи надання першої долікарської допомоги.

Предмет дисципліни: визначення законодавчих, нормативно-правових, соціально-економічних, інженерно-технічних та санітарно-гігієнічних основ безпеки життєдіяльності, охорони праці та цивільного захисту.

Основним завданням вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності (БЖД, основи охорони праці, цивільний захист)» полягає у набутті студентами знань, умінь і здатності (компетенцій) ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці та гарантуванням збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у різних сферах професійної діяльності та в побутових умовах з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях; формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково обґрунтованих критерій прийнятого ризику.

Освітній процес з дисципліни здійснюється за такими формами: навчальні заняття; самостійна робота; контрольні заходи. Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є: лекції; практичні заняття, а також консультації.

Практичні заняття передбачають: поглиблення знань за окремими темами лекційного матеріалу та питань, які вивчаються самостійно; оцінки небезпечних та шкідливих чинників, вражаючих факторів та їх впливу на здоров'я людини, розробки ризик-стратегій з метою зниження вірогідності реалізації ризику і мінімізації можливих негативних наслідків, надання першої долікарської допомоги, проведення евакуаційних заходів.

При вивченні дисципліни використовується метод презентації. Для участі в такому практичному занятті студенти готують інформацію щодо різних тем «Безпека життєдіяльності (БЖД, основи охорони праці, цивільний захист)», та презентують на практичному занятті.

Самостійна робота студентів полягає у засвоєнні вивченого навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача.

Консультації призначені для роз'яснення студентам теоретичних або практичних питань.

Засвоєння навчального матеріалу перевіряється за допомогою поточного контролю, який здійснюється на практичних заняттях у формі усних відповідей, самостійних робіт, тестових завдань, розв'язання практичних завдань та підсумкових тематичних контрольних робіт.

Оцінка якості засвоєння навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності (БЖД, основи охорони праці, цивільний захист)» включає проведення проміжного контролю, модульного контролю та складання підсумкового екзамену.

Для модульного контролю засвоєння студентами навчального матеріалу, що вивчається під час аудиторних занять і самостійної роботи, передбачено проведення двох модульних контролів, порядок проведення та зміст яких наводиться в робочій програмі навчальної дисципліни з урахуванням наявних засобів діагностики. Для атестації студентів на відповідність їхніх знань з охорони праці та БЖД вимогам, викладеним в програмі навчальної дисципліни, а також в робочій програмі навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності (БЖД, основи охорони праці, цивільний захист)» створюються фонди засобів педагогічної діагностики, які включають типові завдання, модульні контрольні роботи, тести тощо. Вони повинні забезпечувати об'єктивну оцінку знань, умінь та рівнів набутих компетенцій з освітньо-професійної програми: Автомобільний транспорт. Підсумковий (семестровий) контроль після завершення 7 семестру здійснюється у формі заліку.

ФОРМАТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна кількість годин – 90 год., у т. ч. 32 години аудиторних занять і 58 годин самостійної роботи студента. Кількість кредитів ECTS – 3.

Всього кредитів	Всього годин	Аудиторних годин	У тому числі			Сам. робота
			Лекц.	Лабор.	Семін. (практ.)	
3	90	32	16	-	16	58

ОЗНАКИ ДИСЦИПЛІНИ

Курс (рік навчання)	Семестр	Цикл підготовки	Нормативна/вибіркова
4	7	загальна	нормативна

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є формування у майбутніх фахівців автомобільного транспорту сучасних теоретичних і практичних компетенцій, знань, умінь та навичок для:

- розробки та впровадження в практичну діяльність управлінських рішень з забезпечення безпеки праці та здоров'я працівників;
- формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку,
- здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання,
- усвідомлення необхідності обов'язкового виконання всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях,
- регулювання своєї діяльності в рамках законодавства.

Завдання навчальної дисципліни набуття студентами знань, умінь, навичок і здібностей:

- ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог законодавства з охорони праці та гарантуванням захисту і збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у транспортній галузі професійної діяльності в небезпечних та надзвичайних ситуаціях,
- захисту і відповідних дій при виникненні природних, техногенних, соціально-політичних небезпек,
- формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийняттого ризику.

ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні положення Концепції міжнародної та національної безпеки України, що стосуються безпеки життя та здоров'я особи;
- системи забезпечення життєдіяльності людини;

- характеристики системи «людина - життєве середовище»;
- основні законодавчі та нормативно-правові акти з безпеки життєдіяльності;
- аксіоми про потенційну небезпеку діяльності людини;
- джерела небезпеки та їх класифікацію, види шкідливостей;
- загальні положення управління ризиком;
- види уражень організму людини;
- послідовність дій при наданні домедичної допомоги.

Після вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- визначати рівень безпеки системи «людина - життєве середовище»;
- ідентифікувати небезпеку;
- визначати причини та можливі наслідки небезпек і шкідливостей;
- класифікувати небезпечні, шкідливі та вражаючі фактори;
- аналізувати умови виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій;
- здійснювати системний аналіз безпеки життєдіяльності;
- ідентифікувати тип ситуації та оцінити рівень небезпеки;
- визначати профілактичні заходи запобігання надзвичайним ситуаціям;
- обґрунтовувати ймовірність прояву небезпечних факторів у разі виникнення НС;
- застосовувати засоби колективного та індивідуального захисту;
- надавати першу долікарську допомогу.

Здобувач повинен володіти:

- законодавчими та правовими актами в галузі промислової безпеки та охорони праці;
- нормативними документами в галузі страхування від нещасних випадків та профзахворювань;
- навичками щодо забезпечення безпеки персоналу, виробництва та навколишнього природного середовища за допомогою нормативно – правових та соціально-економічних методів управління станом виробничої безпеки.

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань за спеціальністю 274 Автомобільний транспорт, освітня програма «Автомобільний транспорт» вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності (БЖД, основи охорони праці, цивільний захист)» сприяє формуванню **компетентності та програмних результатів навчання:**

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.

Оперативне і тактичне управління логістичними процесами підприємства, організація комплексного логістичного обслуговування споживачів, організація операційної логістичної діяльності

Загальні компетентності:

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Здатність здійснювати безпечну діяльність.

ЗК 4. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і осягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК1. Здатність використовувати у професійній діяльності знання нормативно-правових, законодавчих актів України, Правил технічної

експлуатації автомобільного транспорту України, інструкцій та рекомендацій з експлуатації, ремонту та обслуговування об'єктів автомобільного транспорту та їх систем.

ФК6. Здатність розробляти з урахуванням безпечних, економічних, екологічних та естетичних параметрів технічні завдання і технічні умови на проектування об'єктів автомобільного транспорту, його систем та окремих елементів; складати плани розміщення устаткування, технічного оснащення та організації робочих місць, розраховувати завантаження устаткування та показники якості технологічних процесів.

ФК16. Здатність застосовувати знання з сучасного стану конструкцій автомобілів і розуміння рівня їх впливу на ефективність, безпеку і екологічні показники використання.

Програмні результати навчання:

РН6. Приймати ефективні рішення, аналізувати і порівнювати альтернативні варіанти з урахуванням цілей та обмежень, питань забезпечення якості, а також технічних, економічних, законодавчих та інших аспектів.

РН 8. Розуміти і застосовувати у професійній діяльності нормативно правові та законодавчі акти України, міжнародні нормативні документи, Правила технічної експлуатації автомобільного транспорту України, інструкції та рекомендації з експлуатації, ремонту та обслуговування автомобільних транспортних засобів, їх систем та елементів.

РН12. Розробляти, оформляти та впроваджувати у виробництво документацію щодо технологічних процесів експлуатації, ремонту та обслуговування автомобільних транспортних засобів, їх систем та інших інструктивних вказівок, правил та методики.

РН13. Розробляти технічні завдання і технічні умови на проектування об'єктів автомобільного транспорту, його систем та окремих елементів; складати плани розміщення устаткування, технічного оснащення та організації робочих місць, визначати склад та площі приміщень, розраховувати завантаження устаткування та показники якості продукції.

РН 21. Організовувати дію системи звітності та обліку (управлінського, статистичного, бухгалтерського та фінансового) роботи об'єктів та систем автомобільного транспорту

РН26. Здійснювати професійну діяльність дотримуючись вимог охорони праці, техніки безпеки, протипожежної безпеки та санітарно-гігієнічного режиму.

ПЛАН КУРСУ

Назва змістових модулів та тем	Лекц.	Практ (сем.)	Завдання для самостійної роботи
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ОСНОВИ ВИРОБНИЧОЇ, ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ та ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ			
Тема 1. Структура системи безпеки життєдіяльності та індикатори загального людського розвитку.	4	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу, 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1). Пояснити зміст понять: «Безпека життєдіяльності», «Цивільний захист», «Безпека», «Діяльність», «Ризик», «Небезпека», «Надзвичайна ситуація». 3. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури; виконання індивідуального завдання, підготовка реферату, проходження тестування на сайті підтримки навчальних програм. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки
Тема 2. Природні, техногенні та соціально-	4	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу, 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань:

Назва змістових модулів та тем	Лекц.	Практ (сем.)	Завдання для самостійної роботи
політичні небезпеки, їх види, особливості та характеристики			<ol style="list-style-type: none"> 1). Назвати головні групи небезпек. 2). Назвати головні природні та техногенні джерела небезпек 3. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури; виконання індивідуального завдання, підготовка реферату, проходження тестування на сайті підтримки навчальних програм. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки
Тема 3. Техногенні небезпеки та їх уражуючі фактори й наслідки.	2	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювання лекційного матеріалу, 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: <ol style="list-style-type: none"> 1). Охарактеризуйте уражуючі фактори й наслідки. 3. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури; виконання індивідуального завдання, підготовка реферату, проходження тестування на сайті підтримки навчальних програм. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки
Тема 4. Законодавчі та нормативно правові основи цивільного захисту. Надзвичайні ситуації природного, техногенного, соціально-політичного і військового характеру	2		<ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювання лекційного матеріалу, 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: <ol style="list-style-type: none"> 1). Розкрийте зміст Концепції Безпеки життя і діяльності людини. 2). У чому полягає Стан справ з безпеки життя та діяльності людини в Україні? 3. Виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури; виконання індивідуального завдання, підготовка реферату, проходження тестування на сайті підтримки навчальних програм. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки
Тема 5. Захист населення та територій від надзвичайних ситуацій, локалізація та ліквідація НС. Організація і забезпечення ЦЗ на ОГД	4		<ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювання лекційного матеріалу, 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: <ol style="list-style-type: none"> 1). Нормативно-правове забезпечення та організаційно-функціональна структура системи захисту персоналу об'єктів господарювання та населення у надзвичайних ситуаціях. 3. Виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури; виконання індивідуального завдання, проходження тестування на сайті підтримки навчальних програм. 4. Підготовка до модульної контрольної роботи за темами 1-5

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ. ОСНОВИ ВИРОБНИЧОЇ ТА ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ			
Тема 6. Вступ. Загальні питання охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці Конституційні засади охорони праці в Україні	4	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювання лекційного матеріалу, 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: <ol style="list-style-type: none"> 1) Предмет та завдання навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності (БЖД, основи охорони праці, цивільний захист)». 2) Назвіть історію виникнення навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності (БЖД, основи охорони праці, цивільний захист)». 3) Основні розділи навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності (БЖД, основи охорони праці, цивільний захист)». 3. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури; виконання індивідуального завдання, підготовка реферату, проходження тестування

			на сайті підтримки навчальних програм. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки
Тема 7. Державне правління охороною праці, державний нагляд і громадський контроль за охороною праці. Організація охорони праці на підприємстві	4	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу, 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1). Органи державного управління охороною праці: їх компетенції та повноваження. 2). Управління охороною праці на всіх рівнях – державному, регіональному, галузевому та на рівні підприємства. 3). Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури; виконання індивідуального завдання, підготовка реферату, проходження тестування на сайті підтримки навчальних програм. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки
Тема 8. Навчання з питань охорони праці Принципи організації та види навчання з питань охорони праці. Профілактика травматизму та професійних захворювань	4	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу, 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1). Вивчення основ охорони праці у навчальних закладах і під час професійного навчання працівників на підприємстві. 2). Організація навчання і перевірки знань з питань охорони праці на підприємстві. 3). Спеціальне навчання і перевірка знань з питань охорони праці. 3. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури; виконання індивідуального завдання, підготовка реферату, проходження тестування на сайті підтримки навчальних програм. 4. Виконання тестових завдань на сайті підтримки навчальних програм.
Тема 9. Основи фізіології та гігієни праці Завдання і зміст гігієни праці та виробничої санітарії	2	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу, 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1). Трудова діяльність, яка пов'язана з фізичною працею. 2). Трудова діяльність, яка пов'язана з розумовою працею. 3). Працездатність людини, закономірності її динаміки. Показники оцінки працездатності. 3. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури; виконання індивідуального завдання, підготовка реферату, проходження тестування на сайті підтримки навчальних програм. 4. Виконання тестових завдань на сайті підтримки
Тема 10. Основи виробничої безпеки. Пожежна безпека виробничих об'єктів	2	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу, 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1) Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання. 2). Загальні вимоги безпеки до виробничого обладнання. 3). Загальні вимоги до засобів захисту. 3. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури; виконання індивідуального завдання, підготовка реферату, проходження тестування на сайті підтримки навчальних програм. Виконання тестових завдань на сайті підтримки навчальних програм. 4. Підготовка до модульної контрольної роботи за темами 6-10
Залік			
Всього	16	16	

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності (БЖД, основи охорони праці, цивільний захист)» використовуються наступні види контролю:

1. Поточний контроль – здійснюється протягом семестру шляхом опитування на практичних заняттях, перевірки виконання тестових завдань, модульних контрольних робіт тощо. За змістом він включає перевірку ступеню засвоєння студентом навчального матеріалу, який охоплюється темою лекційного та практичного заняття, уміння самостійно опрацьовувати навчально-методичну літературу, здатність осмислювати зміст теми, уміння публічно та письмово представити певний матеріал, а також виконання завдань самостійної роботи.

2. Підсумковий семестровий контроль – здійснюється у формі письмового екзамену відповідно до графіку освітнього процесу шляхом визначення ступеню засвоєння студентом навчальної дисципліни за результатами виконання обов'язкових завдань поточного (модульного) контролю.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в КПУ». Результати поточного контролю здобувачів вищої освіти є складовими елементами підсумкової оцінки з дисципліни.

Оцінка рівня роботи студента під час навчальних занять та самостійної роботи здійснюється у межах 80 балів. Результати екзамену оцінюються у 100-бальній системі. Вага екзамену у підсумковій оцінці складає 20 балів.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО (СЕМЕСТРОВОГО) ОЦІНЮВАННЯ

Поточне оцінювання під час навчальних занять та самостійної роботи														залік	сума
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2								
T1	T2	T3	T4	T5	P	МКР 1	T6	T7	T8	T9	T10	P	МКР 2		
5	5	5	5	5	5	10	5	5	5	5	5	5	10	20	100

Шкала оцінювання: 100-бальна, національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D		
60-66	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бедрій Я.І. Основи охорони праці: Навч. посіб. - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. - 240 с.
2. Березуцький В.В. Основи охорони праці: Навч. посіб./ В.В.Березуцький, Т.С. Бондаренко, Г.Г. Валенко та ін.; за ред. проф. В.В.Березуцького. – Х.: Факт, 2007. – 480 с.
3. Воронов О.І. Основи охорони праці: Навч. посіб. / О.І. Воронов, І.Д. Коваленко, П.В. Афанасьєв та ін. - К.: Генеза, 2004. – 263 с.
4. Гандзюк М.П. Основи охорони праці: Підруч. для студ. ВНЗ/ М.П. Гандзюк, Є.П. Желібо, М.О. Халімовський. За ред. М.П. Гандзюка. - К.: Каравела, 2004. – 408 с.
5. Івах Р.М. Основи охорони праці: Навч. посібник/ Р.М. Івах, Я.І. Бедрій, Б.О. Білінський, М.М. Козяр. - К.: Кондор, 2015. - 464 с.
6. Іванов І.І. Повітряне середовище робочих приміщень: навчальний посібник/І.І. Іванов, С.А. Карпенко, Л.П. Грес, О.О. Єрьомін. – Дніпро: Видавництво «Свідлер А.Л.», 2016. – 572 с.
7. Желібо Є.П., Заваруха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник/ Є.П. Желібо, Н.М. Заваруха, В.В. Зацарний. За ред. Є.П. Желібо - К.: Каравела, 2013. - 328 с.
8. Карандашев В.І. Безпека життєдіяльності в надзвичайних ситуаціях. Ч. I, II: Навчальний посібник/ В.І. Карандашев, В.Є. Машиністов. - Дніпропетровськ, НМетАУ, 2004. – 82 с.
9. Лукін Є.В., Карандашев В.І. Безпека життєдіяльності. Ч. III: Навчальний посібник. – Дніпропетровськ, НМетАУ, 2015. – 61 с.

Додаткова література

1. Артеменко О.В. Науково-практичний коментар до закону України «Про охорону праці». – К.: Професіонал, 2012. – 592 с.
2. Бедрій Я.І. Охорона праці та пожежна безпека: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів та інженерів-практиків. - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2013. - 184 с.
3. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І.П. Охорона праці: Навч. посіб. Для студ. вищих навч. закл. - Суми: Університетська книга, 2004. – 495 с.
4. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І.П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. – Суми: Університетська книга, 2009. – 540 с.
5. Керб Л.П. Основи охорони праці: Навч.-метод. посібник. - К: КНЕУ, 2001. – 252 с.

Законодавчі та нормативно-правові акти

1. Конституція України. – К.: Алерта, 2015. - 75 с.
2. Кодекс законів про працю України. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 84 с.
3. Закон України «Про охорону праці». – К.: Паливода, 2015. – 32 с.
4. Кодекс цивільного захисту України Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 34-35. - ст.458. <http://zakon.rada.gov.ua>
5. НПАОП 0.00-4.12-05. Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці - К.: Держнагляд охорони праці України, 2005. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05>.
6. Правила улаштування електроустановок ПУЕ-2017. – К.:Міненерговугілля України, 2017. – 617 с.
7. Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. – К.: МОЗ України, 2014. – 37 с. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0472-14>.

8. ДСН 3.3.6.042-99. Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень. – К.:Держстандарт, 1999. – 31 с.
9. ДБН В.2.5-28:2018 Природне і штучне освітлення. – К.: Мінрегіон України, 2018. – 133 с.
10. ДСН 3.3.6.037-99. Державні санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку. – К.: МОЗ України, 1999. - URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/va037282-99>
11. НАПБ А.01.001-2014. Правила пожежної безпеки в Україні. - К.:МВС, 2014. – 47